

Kirkesituationen i Danmark 1960-2010

Mikkel Vigilius, Vasa 7.5.2010

For 50 år siden – omkring 1960 - var den lutherske folkekirke i Danmark præget af **åndelig og teologisk opløsning**. Bibelens ord blev åbent fornægtet af mange præster, omvendelsens nødvendighed og fortabelsens mulighed blev afvist, evangeliet blev tolket som Guds altomfattende nåde, og det var et ideal, at kirken skulle legemliggøre og illustrere evangeliet ved at omslutte alle mennesker uanset deres personlige tro og livsførelse.

På dette tidspunkt voksede der midt i den åndelige og teologiske opløsning en **stille vækkelse** frem. Den havde i betydelig grad udgangspunkt i en lille håndfuld unge forkyndere, som havde en enestående udrustning til at prædike til vækkelse, ransagelse, evangelisk frigørelse og åndelig vejledning. De fleste af disse forkyndere var unge teologer, som stod meget alene i den teologiske verden med deres tillid til hele Bibelen som Guds fuldt troværdige ord. Derfor havde det stor betydning for dem, at de fandt støtte og hjælp hos mere erfarne teologer i de nordiske nabolande – ikke mindst Carl Fredrik Wisløff i Norge og David Hedegård i Sverige.

Karakteristisk for de unge teologer og forkyndere var et **ophøjet Guds billede**. De nærrede en dyb og levende ærbødighed for Den Hellige Gud og Det Hellige Ord. De kendte i høj grad selv til at være anfægtede, frygte for selvbedraget, og døde under lovens anklage i samvittigheden. Derfor var evangeliet om Kristi blod og frelse uendelig dyrebart for dem. Og derfor kunne de prædike Guds ord for andre i både lov og evangelium. De var stærkt prægede af Rosenius i betoningen af, at frelsen er fuldbragt og står fast uden for os selv i Jesus, og i tilliden til evangeliet som kilden til både tro, helliggørelse, kraft, liv og tjeneste. Men som Rosenius var de langt fra antinomister. De prædikede hele Guds ord i både lov og evangelium, til vækkelse, vejledning og trøst. Den stille vækkelse bredte sig ikke mindst blandt unge og studerende. Mange af de unge kom fra menigheder med en moraliserende kristendom og et kritisk bibelsyn. Men i mødet med den klare forkyndelse i lov og evangelium blev de ført til evangelisk tro og fik Bibelen tilbage som Guds ord. Gradvist bredte den åndelige fornyelse sig gennem de unge ud i missionsforeningerne og ud i mange lokale sognemenigheder.

Den åndelige fornyelse bevirkede, at konservative missionsfolk og kirkefolk begyndte at finde sammen. De var kun et lille mindretal i kirken, men netop derfor var det naturligt for dem at finde sammen. Gradvist dannedes et åndeligt og teologisk fællesskab i folkekirken, som fik tilnavnet 'den kirkelige højrefløj' eller bare '**højrefløjen**'. Med til højrefløjen hørte de tre gamle missionsforeninger, det kristne studentearbejde og et netværk konservative præster. De var ikke teologisk homogene i alle henseender, men de havde et fælles ønske om at løfte Bibelen op som Guds ord og løfte Kristus op som vor retfærdighed over for Gud. I 1970'erne var højrefløjen præget af en meget frugtbar genbesindelse på den lutherske teologi. Det skete bl.a. gennem de to nye teologiske uddannelsesinstitutioner: Dansk Bibel-Institut og Menighedsfakultetet. Den lutherske teologi medvirkede til at give myndighed og fasthed i troen i mødet med tidens åndelige og teologiske strømninger.

Højrefløjens 'ja' til Bibelen og til en klar forkyndelse i lov og evangelium, var uløseligt forbundet med et 'nej' til de tanker og strømninger, som undergravede troens liv. "Sandheden er **anti-tetisk** bestemt", siger Søren Kierkegaard. Netop det var man meget bevidst om på højrefløjen i 1970'erne. Sand tro mod Guds ord indebærer både et 'ja' og et 'nej'. Ofte er det vores 'nej', som koster mest modstand og modvilje. Men vort 'nej' er absolut nødvendigt, hvis vi skal bevare troens liv! I 1970'erne var højrefløjen forenet i et klar afvisning af det historisk-kritiske bibelsyn, den økumeniske bevægelse, den karismatiske bevægelse, den feministiske ideologi, den universalistiske frelsesforståelse og den social-etiske evangelieførståelse. Går man tilbage til den tid, kan man læse mange artikler med god og klar vejledning i disse spørgsmål. Der var ledere, som var villige til at sige klart 'nej' ud fra Bibelen og evangeliet. Men det var ikke let. Det kostede, og det trættede!

Jeg har hørt om en hændelse, der fandt sted, da min far var leder af det evangeliske studenterarbejde. Han var ofte i centrum af de åndelige og teologiske kampe på den tid. En aften kom han sent hjem til studenterarbejdets kontor, satte sig tung i en stol og sukkede: ”Hvor er jeg træt af at sige nej!”

Men det var velsignet, at der var ledere, som ville sige nej. Det var betingelsen for, at menighederne kunne høre det ord, som giver troen liv, og kunne værnes mod det ord, som bryder troen ned. Og ordets forkyndelse bragte åndelig fornyelse, vækkelse og mission med sig. Det er tankevækkende, at 1970'erne førte til den største vækst i antallet af missionærer nogensinde. Sådan var det, men sådan er det ikke mere. I sidste uge mødte jeg en tankevækkende udtalelse fra en ældre kristen: ’Tidligere var vore ledere kendetegnede ved at sige ’nej’. I dag er de kendetegnede ved at sige ’ja’.’ Jeg tror den udtalelse rammer ned i noget helt centralt i den åndelige og kirkelige situation i Danmark.

I dag står vi igen – som for 50 år siden - i en situation præget af åndelig og teologisk opløsning. Men denne gang er **højrefløjen i opløsning**. Det gør ondt i hjertet at sige det. Men jeg kan ikke se det anderledes. De forførende tanker og strømninger, som brød folkekirken ned, flyder nu ind i missionsforeningerne og menighederne på højrefløjen, og holdningen synes at være, at man ikke skal advare mod det. For vi må være åbne for at modtage inspiration fra mange sider – også fra folk, vi ikke deler teologi med. Symptomerne på denne tendens er mange. Jeg skal blot nævne nogle få:

- Åbenhed for folk med et **historisk kritisk bibelsyn**. I 2006 udnævnte Menighedsfakultet biskop Steen Skovsgaard til ’årets teolog’. Biskoppen var selv overrasket over udnævnelsen, fordi han ikke deler højrefløjens teologi og bibelsyn. Han har eksempelvis afvist at udtale nogen dom over homofile par. Alligevel hyldes på Menighedsfakultetet, og er siden blevet brugt som underviser samme sted. Man er ikke enig med ham i alt, men man mener, at man kan have meget godt at lære af ham.
- Åbenhed over for **Oase-bevægelsen**. Generalsekretæren for LM har tilkendegivet, at de gamle ledere var for radikale i deres afvisning af den karismatiske bevægelse. Nu har LM’s lederblad forsvaret, at foreningens venner tager til Oase for at lade sig inspirere. Det vil man ikke advare imod, selvom Oase gør brug af både kvindelige præster og katolikker som prædikanter.
- Åbenhed over for **økumeniske impulser**. I januar i år deltog både LM og IM i Evangelisk Alliances bedeuget med et bedehæfte, der var forfattet af hele den økumeniske bredde af kirker inklusive katolikkerne. Hæftet var udgivet i anledning af 100-året for missionskonferencen i Edinburgh i 1910. Det var den konference, der ledte frem til den moderne økumeniske bevægelse og til Kirkernes Verdensråd. Hæftet opmuntrede til at glæde sig over og takke for hele denne historiske udvikling. De kirkesamfund, som er med i Evangelisk Alliance, præges i tiltagende grad af en social-etisk forståelse af evangeliet. Det handler om livet her på jorden. Men samarbejdet forsvares af missionsforeningernes ledere med henvisning til, at vi har meget at lære af de andre. De kan inspirere os.
- Åbenhed for **Emergent Church-bevægelsen**. Det er en bevægelse, som ønsker at nyformulere den kristne tro på en måde, som imødekommer det post-moderne menneske. Derfor betoner man, at den kristne tro sigter på social-etisk forandring af verden, og rejser kritiske spørgsmål til alt det anstødelige i klassisk kristendom: den evige fortabelse, hedningenes fortabte tilstand, Guds vrede, Jesu soningsdød, omvendelsens nødvendighed, frelsen ved tro alene m.m. Man afviser ikke eksplicit disse ting, men man spørger, om vi ikke kan have misforstået dem, og om vi ikke i stedet burde lægge vægt på noget andet. Forfatteren og præsten Brian McLaren er den mest fremtrædende repræsentant for bevægelsen. Både IM’s og LM’s blade har betonet, at vi kan lade os inspirere af det, som Brian McLaren skriver.

”Vi er ikke enige med dem i alt, men vi kan godt lade os **inspirere** af dem!” Det princip legitimerer åbenhed over for og fællesskab med både bibelkritikere, karismatikere, katolikker og postmodernister. Det er alvorligt at tænke på, at ordet ’inspirere’ kommer af det latinske ’inspirare’, som betyder at ånde. Det bruges i den latinske Bibel om Gud, når han blæser livsånd i Adam (1 Mos 2,7), når Han udånder Skriftens ord (2 Tim 3,16) og når Han virker med sin Ånd i profeterne (2 Pet 1,21). Når Gud inspirerer, så virker Han med den Ånd, som giver tro og åndeligt liv. Den inspiration må åbne os for og tage imod! Men vogt jer for de falske profeter, siger Jesus (Mt 7,15)! For de kommer også med en

ånd (1 Joh 4,1). Men det er en ånd, som dræber troens liv i vore hjerter. At lade sig 'inspirere' åndeligt og teologisk er altid ensbetydende med at udsætte sig for en åndspåvirkning – enten fra Guds Ånd eller også fra djævelens ånder. Troens liv i vore hjerter afhænger af, hvad vi åbner os for!

Den alvorligste konsekvens af den åndelige udvikling er, at forkyndelsen til ransagelse, vækkelse og evangelisk tro på Jesus forstummer – mere og mere. ”Se, dagar skall komma, säger Herren, HERREN, då jag skall sända hunger i landet, inte hunger efter bröd, inte törst efter vatten, utan efter att höra HERRENS ord. De skall driva omkring från hav till hav och springa hit og dit från nor till öster för att söka HERRENS ord, men de skall inte finna det. På den dagen skall vacra unga kvinnor och unga män tyna bort ab törst” (Amos 8,11-13). De ord handler ikke bare om en ubestemt fremtid. De handler i forfærdende grad om vor nutid.

Hvad gør vi i den nuværende situation? Det rystende er, at så få stiller det spørgsmål. Mange oplever udviklingen som et skridt fremad. Andre mærker slet ikke, at der sker en udvikling, men de har tillid til de gamle organisationer og følger lederne. Og så er der nogle få, som føler, at det åndelige mørke er ved at erobre vore forsamlinger, hvad enten det er missionshuse, sognemenigheder eller frimenigheder. Hvad gør vi?

”Det är min tröst i mitt lidande att dit ord holder mig vid liv” (Sl 119,50). Det er vor store trøst! Gud er selv hos os i sit ord, og det ord har bevaret sin livgivende kraft – også i vor situation. Det kan forny og bevare os uanset de ydre omstændigheder. Det ord må vi tage til os personligt til ransagelse, vækkelse og fornyelse i troen på og glæden over Jesus. Det ord må vi give plads for i vore hjem. Det ord må vi samles om i små grupper, på stævner og lejre, og ved Guds nåde i gode, evangeliske menigheder. Guds ord formår at bevare os rige, trygge og frimodige i troen på Jesus – og ved denne tro kan vi være til hjælp for andre! ”Vi är bedrövade men alltid glada, vi är fattiga men gör många rika, vi är utblottade på allt men äger allt” (2 Kor 6,10) Må Gud selv ved sit levende ord bevare os i den tro! Da er der altid grund til tak og glæde, for da føres vi altid i sejrstog med Jesus!